

Warszawa, 06-08-2024 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Wojciech Brzozowski

KMP.571.14.2024.KKo

Pan
płk dr Andrzej Pecka
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej
ePUAP

Szanowny Panie Dyrektorze,

zwracam się do Pana w sprawie związanej z wykonywaną przez Rzecznika Praw Obywatelskich funkcją krajowego mechanizmu prewencji tortur¹. W ramach tej funkcji Rzecznik jest uprawniony m.in. do formułowania pod adresem odpowiednich władz rekomendacji, które wzmocnią ochronę osób pozbawionych wolności przed ryzykiem tortur i innego okrutnego, niehumanitarnego i poniżającego traktowania, albo karania.

Preambuła Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur² podkreśla, że skuteczne działania zapobiegawcze wymagają przede wszystkim edukacji. Działając w tym duchu, w marcu 2024 r. wystąpiłem do Pana Dyrektora o włączenie do programów szkoleniowych funkcjonariuszy i pracowników

¹ Zob. art. 1 ust. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1058 ze zm.).

² Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192).

Służby Więziennej tzw. Reguł z Bangkoku³ oraz standardów i wytycznych Podkomitetu ONZ ds. Prewencji Tortur (SPT) i Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom (CPT) odnoszących się do problematyki kobiet w izolacji penitencjarnej⁴. Serdecznie dziękuję za pozytywne przyjęcie tego postulatu.

Zagadnieniem, na które chciałbym tym razem zwrócić uwagę Pana Dyrektora, jest przemoc seksualna i przemoc ze względu na płeć (sexual and gender-based violence – SGBV). Ryzyko wystąpienia tej formy przemocy dotyczy całej populacji osadzonych, w szczególności jednak kobiet, osób młodocianych, osób LGBT+ i cudzoziemców.

Od kilku lat pracownicy i pracownice Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, w tym Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur, uczestniczą w spotkaniach i szkoleniach Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (ODIHR) poświęconych zasygnalizowanej kwestii⁵. W ramach tych prac, szeroko konsultowanych wśród przedstawicieli różnych instytucji, m.in. Stowarzyszenia na rzecz Zapobiegania Torturom (APT) oraz Penal Reform International (PRI), opracowany został i przetłumaczony na język polski podręcznik „Przemoc seksualna i przemoc związana z płcią w miejscach pozbawienia wolności – zapobieganie i reagowanie. Standardy, rozwiązania, przykłady z regionu OBWE”⁶. W sposób kompleksowy omawia on problem przemocy ze względu na płeć i przemocy seksualnej, w tym wskazuje możliwe obszary ryzyka i rekomendacje, które mogą być pomocne zarówno w trakcie szkoleń funkcjonariuszy, jak i podczas prac nad stosownymi wytycznymi i innymi dokumentami regulującymi funkcjonowanie jednostek penitencjarnych.

Zalecenie cyklicznego włączania do programów szkoleniowych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej zagadnień związanych z omawianym obszarem zostało sformułowane przez przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur po wizytacji Zakładu Karnego w Grudziądzu⁷. Wydaje się jednak, że korzystne byłoby również włączenie tych treści do programów szkoleniowych na poziomie ogólnokrajowym.

³ Zob. United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-custodial Measures for Women Offenders (the Bangkok Rules).

⁴ Zob. pismo z dnia 4 marca 2024 r., KMP.571.5.2024.TŻ.

⁵ Zob. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/odihr-spotkanie-przemoc-seksualna-plec-miejsca-detencji>.

⁶ Zob. <https://www.osce.org/odihr/427448>.

⁷ Zob. raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur z wizytacji Zakładu Karnego Nr 1 w Grudziądzu, przeprowadzonej w dniach 18–22 września oraz 18–19 października 2023 r., KMP.571.13.2023.PB, raport dostępny na stronie: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/kmpt/wizytacja-kmpt-w-zakladzie-karnym-nr-1-w-grudziadzu>.

Uwrażliwienie funkcjonariuszy i pracowników cywilnych Służby Więziennej na zagadnienia związane z problematyką przemocy ze względu na płeć i przemoc seksualnej z pewnością wzmocni ich potencjał zawodowy. Pozwoli na wykrywanie, reagowanie i przede wszystkim zapobieganie niewłaściwym zachowaniom w jednostkach penitencjarnych.

Z uwagi na powyższe zwracam się z uprzejmą prośbą o rozważenie włączenia do programów szkoleniowych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej powyższej problematyki.

Będę wdzięczny za powiadomienie mnie o stanowisku przyjętym przez Pana Dyrektora w tej sprawie oraz o podjętych działaniach.

Z poważaniem

Wojciech Brzozowski

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/